ПІДНЕСЕННЯ КИТАЮ: ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНУ БЕЗПЕКУ

УДК 327(510):351.862.4

<https://doi.org/10.53679/2616-9460.1-2.2021.09>

Капітоненко Микола Геннадійович –
доцент Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат політичних наук
ORCID: 0000-0003-2283-341X

У статті досліджено вияви посилення Китаю та його наслідки для системи міжнародної безпеки.

Представлено основні підходи до визначення сили держав у світовій політиці й крізь таку призму схарактеризовано процес консолідації матеріальної основи китайської могутності, а також оцінено «м'які» та структурні силові можливості цієї країни. Встановлено, що Китай наближається до США за ключовими показниками сили – економічними можливостями та військовими ресурсами, проте одночасно ціла низка обставин гальмує цей процес. Зазначено, що стосовно структурної сили, «м'якої» сили та потенціалу залучення союзників США надалі володіють значними перевагами.

Посилення Китаю як претендента на гегемонію вносить суттєві структурні трансформації у міжнародну політику, впливаючи в такий спосіб на стан міжнародної безпеки. Перерозподіл сили та впливу змінює конфігурацію союзів та альянсів, трансформуює очікування держав і накладає нові обмеження на їхню поведінку. Посилення Китаю та/або загострення протистояння між Китаєм та США спричинить комплексний масштабний вплив на безпеку не тільки цих двох держав, а й решти інших. На всіх рівнях – від глобального до двостороннього – інститути та інституції безпеки зазнаватимуть змін.

Формування біполярності загострить протистояння. США та Китай можуть стати заручниками «пастки Фукідида», у якій кроки до максимізації власної безпеки становлять загрозу для іншого і зрештою призводять до масштабних конфліктів. Піднесення Китаю також здатне поставити потенційних союзників обох держав перед дилемою безпеки, послабити міжнародні інститути співпраці та безпеки й спричинити глибоку кризу довіри.

Розглянуто можливі сценарії трансформації системи міжнародної безпеки з погляду дилеми безпеки, теорії перетікання сили та теорії гегемоністської стабільності. Кожна з цих теорій розглядає ситуацію як загрозливу, але джерела ризиків та їхні масштаби суттєво відрізняються.

Ключові слова: теорія перетікання сили, гегемонія, конфлікт, стабільність.

Mykola Kapitonenko

THE RISE OF CHINA: IMPACT ON INTERNATIONAL SECURITY

The article examines manifestations of China's rise and the attendant risks for the international security system.

The author draws on a set of key approaches to measuring state power in his analysis of China's hard and soft power as well as its structural capabilities. It has been demonstrated that China is closing the gap on the USA on key power indicators – the economic capabilities and military resources. However, a number of factors are slowing down its progress. With regard to the structural power, soft power and potential to engage allies the USA continues to hold significant advantages.

China's hegemonic aspirations bring about considerable structural transformations into international politics and impact international security. Redistribution of power and influence would reconfigure alliances, and impose new limitations on the actions and expectations of states. The rise of China and growing tensions between China and the USA would cause a complex and large-scale impact on the security of not only those two states, but the rest of the world as well. At both global and bilateral levels, security institutions and structures will undergo changes.

The rise of bipolarity will escalate the standoff. The USA and China may become hostages to Thucydides Trap, whereby steps to maximize one's security will lead to a greater threat – and eventually to a devastating conflict – as the other party will also try to reciprocate. China's rise may also pose a security dilemma for potential allies of both countries, weaken international institutions of cooperation and security, and engender a deep crisis of confidence.

Scenarios of how the system of international security could respond are examined from the perspective of a security dilemma, power transition theory, and hegemonic stability theory. While both theories view the situation as challenging, they differ in their analysis of the sources and scale of risks.

Keywords: power transition theory, hegemony, conflict, stability.

Тривале поступове посилення Китаю протягом останніх десятиліть досягло того рівня, коли можна вести мову про структурну трансформацію міжнародної політики. Розширення можливостей КНР відбувалось паралельно з поглибленням кризи лідерства США зокрема та звуженням силових можливостей Америки загалом. Зрештою це призвело до поступового перетворення системи слабкої гегемонії або монополярності без неї на дво- або принаймні півтораполярну структуру.

Процеси перетікання силових можливостей на глобальному рівні доповнюються іншими важливими зрушеннями, насамперед технологічними та ідеологічними. Комплекс таких трансформацій постійно змінює середовище зовнішньої політики держав, ставить перед ними нові проблеми та пропонує інші способи їх розв'язання. Виокремлення структурних факторів, що виникають унаслідок посилення Китаю, та оцінка їх впливу на міжнародну безпеку є метою цієї статті.

Конфігурація структури міжнародної системи має суттєве (а за деякими теоріями – ключове) значен-

ня для міжнародної безпеки. Кількість полюсів, концентрація сили, характер взаємодії між ними створюють обмеження й стимули для зовнішньої політики всіх міжнародних акторів. Жодна країна не є вільною від впливів структури міжнародної системи й тією чи іншою мірою формує власну зовнішню та безпекову політику залежно від здатності правильно оцінити ці впливи.

Те, як сила розподілена й сконцентрована в міжнародній системі, визначає панівні типи й інтенсивність конфліктів, впливає на очікування держав, значною мірою формує альянси та коаліційні зобов'язання. Монополярні структури актуалізують проблему гегемонії та ставлять більшість держав перед вибором: стримувати потенційного гегемона чи приєднуватися до нього. Вони також збільшують імовірність периферійних війн і зменшують шанси прямого протистояння великих держав. Біполярні системи значно посилюють негативні очікування та дію дилеми безпеки й генерують масштабні конфлікти. Мультиполярність створює тяжіння до принципу силової рівноваги та складної коаліційної політики. Бувають варіації

цих типових моделей полярності. Крім того, концентрація силових можливостей у полюсах міжнародної системи може бути різною, проте логіка впливу структурних факторів зберігається. З цієї точки зору силові можливості Китаю є не просто питанням підрахунків, а фундаментальним фактором міжнародної безпеки.

Наскільки сильним є Китай?

Якщо вимірювати силу держав інтенсивністю розмов про їхню велич, то лідерство Китаю буде важко заперечити. Про піднесення Китаю та його глобальні амбіції протягом останніх двох десятиліть сказано й написано багато [1–7]. Держави можуть розширювати свій вплив, уміло вибудовуючи репутацію, яка може значно перевищувати їхні реальні силові можливості, бо в міжнародній політиці сприйняття відіграє важливу роль. Крім того, сила – це не тільки контроль над ресурсами, а також і вплив на результати подій. У цьому сенсі навіть перебільшене уявлення про силу тієї чи тієї держави впливає на поведінку інших, а разом – на результати.

Однак сила Китаю ґрунтується не тільки на репутації та перебільшеннях. Її матеріальну основу становить найбільша у світі економіка: розрахований за паритетом купівельної спроможності ВВП Китаю в 2020 р. перевищував ВВП США приблизно на 17 % [8]. Китай – країна з найбільшим промисловим виробництвом. Третина світового економічного зростання протягом останніх десяти років припадає на Китай. Динаміка теж працює на користь Китаю, що має кращі показники, ніж США та ЄС. За більшістю ключових показників економічної могутності КНР прогнозують перше місце у світі протягом кількох років, зокрема й за рівнем номінального ВВП.

Одночасно китайська економіка як основа сили держави в сучасному світі має чимало вразливих і проблемних місць. Це гігантська економіка, але економіка країни, яка все ще розвивається. Частка промислового виробництва у структурі ВВП Китаю – близько 40 %, а ВВП на душу населення дорівнює близько 10 тис. дол. США. Лідерство у промисловому виробництві має свою ціну. Китай належить до групи найбільш забруднених країн, і частка зростання ВВП країни, безумовно, у якийсь момент найближчими роками буде витрачена на компенсацію шкоди, завданої навколишньому середовищу. Китаю знадобиться ще багато грошей і часу на те, щоб здійснити «стрибок»

до групи розвинених економік. А доки цього не сталося, структура світової економічної системи працюватиме на конкурентів КНР.

Військові можливості традиційно є ще одним ключовим показником атрибутивної сили держави у світі. У деякі періоди історії, як, наприклад, сучасний, значення військових можливостей зростає. Китай становить значну військову потугу. Його оборонний бюджет зростає 26 років поспіль і, зокрема, у 2020 р. оцінювався в 252 млрд дол. США [9]. Крім того, Китай має найбільшу за чисельністю армію, а також володіє ядерною зброєю.

У військовій сфері відставання Китаю від США відчутніше, ніж в економічній, – оборонний бюджет США втричі більший. Понад те, військові ресурси – техніка та інфраструктура – мають кумулятивні властивості, тобто їх можна накопичувати. Це означає, що держава, яка витратила багато на військові потреби протягом років чи десятиліть, не стане водночас слабкою, якщо з якихось причин різко скоротить свій оборонний бюджет. Так само держава, яка витратила недостатньо, не вирветься в лідери швидко, збільшивши військові витрати. Китай протягом останніх десятиліть витрачав немало, але значно менше за США. Перевага, яку США накопичили впродовж років високих витрат, є достатньо комфортною, щоб ішлося про кілька десятиріч гарантованого лідерства за показниками військової могутності.

Важливо також, що США володіють технологічним лідерством. Вони витрачають найбільше за всі країни світу на наукові розробки й нові військові технології та мають найсучасніше озброєння. В експлуатації у США перебувають 11 авіаносців проти двох – у Китаю. США значно випереджають Китай у програмах побудови винищувачів п'ятого покоління, ракетних технологіях та інших ключових елементах ведення сучасної війни. Армія США, хоча й поступається чисельністю китайській, краще оснащена та здобула набагато більше бойового досвіду. Зрештою, лише США володіють логістичними, інфраструктурними та політичними можливостями проектування своєї військової спроможності в будь-яку точку світу. Китай поки залишається далеко позаду в цій гонці.

США та Китай – ядерні держави, але за кількістю ядерних боєголовок США має майже двадцятиразову перевагу. Цього достатньо, щоб ефективно стримувати ядерний потенціал Китаю і навіть надавати гарантії безпеки союзникам. Проте ядерного потенціалу Китаю для стримування США

недостатньо. Мине чимало часу, поки Китай досягне ядерного паритету із США, а доти стратегічна перевага залишатиметься на американському боці.

Інші матеріальні показники могутності є менш важливими. Китай веде перед за кількістю населення, що є перевагою. Обидві держави є великими за територією, а отже, володіють великою кількістю природних ресурсів. Та все ж лише матеріальними показниками справа не обмежується.

Китай володіє значно меншою структурною і «м'якою» силою, ніж США. «М'яка» сила – це здатність переконувати, надавати приклад, вести за собою, тобто реалізовувати лідерський потенціал. Обрахувати «м'яку» силу набагато складніше, ніж силу атрибутивну. Але очевидно, що США з їхніми глобальним впливом на масову культуру, контролем над каналами комунікації та здатністю швидко й ефективно поширювати власні цінності значно випереджають Китай з його закритою культурою, складною мовою, комуністичною, нехай і модернізованою, ідеологією. «М'яка» сила – це перевага, якою США активно послуговуються протягом усього періоду після Другої світової війни; на експлуатації цінностей побудована їхня «велика стратегія». Китай навряд чи може щось протиставити цьому. Лише останніми роками можна спостерігати окремі спроби, втілені у риторичі навколо ініціативи «Один пояс – один шлях» або в державній підтримці, скажімо, китайської мови [10]. Та цього замало. За оцінками різних рейтингів, США значно випереджають Китай за «м'якими» силовими можливостями [11; 12].

Структурна сила, а це здатність отримувати переваги від існуючих соціальних структур, встановлювати правила гри та стандарти «нормальності», – також на боці США. Перевага в цьому сегменті забезпечується активною участю в розбудові та функціонуванні міжнародних організацій, режимів та інститутів; залученням союзників; домінуючою роллю в міжнародній системі. Багато в чому структурна сила – це експлуатація гегемонії. І це природна перевага США над Китаєм, що виникла внаслідок сприятливих для Вашингтона результатів геополітичних процесів у минулому. Вона надає, серед іншого, кращі можливості залучати потенціали союзників. Неважко помітити, що в той час як США оточені друзями й союзниками, навколо Китаю – потужні конкуренти та потенційні вороги. Японія, Південна Корея, Індія, Тайвань, навіть В'єтнам, Малайзія або Філіппіни – відносини з цими країнами сповнені викликами для Пекіна. Геополітичне середовище КНР не мож-

на назвати простим, і цей чинник відіграватиме важливу обмежувальну роль у зростанні регіонального впливу Китаю. Загострення протистояння між КНР та США не лише посилить подібні проблеми, а й відтворить їх на глобальному рівні. «М'яка» сила та союзники – це чинники, які перебуватимуть в основі американської стратегії стримування Китаю.

Сьогодні вже можна говорити про матеріальну основу могутності Китаю та його прагнення досягти статусу наддержави. Навіть з матеріальної точки зору дистанція доволі велика, натомість у царині «м'якої» та структурної сили вона іще більша. Китай, безумовно, – друга за силою держава сучасного світу, і в цьому питанні варто відкинути сумніви, які були ще п'ять років тому. Але переваги США залишаються суттєвими.

Що означає посилення Китаю для міжнародної безпеки?

Криза чи ерозія гегемонії – завжди небезпечний період для міжнародної системи. Гегемон, з точки зору теорії перетікання силових можливостей, прагнучим захистити свій статус, нехай і через масштабний конфлікт, тоді як претендент на гегемонію може вдаватися до передчасних дій, переоцінивши свої шанси [13].

Існує кілька відкритих траєкторій подальших структурних трансформацій міжнародної системи у відповідь на посилення Китаю. Кожна з них генерує набір безпекових викликів.

Наближення Китаю до США за ключовими силовими характеристиками вже активувало дилему безпеки у відносинах між двома державами та здатне поглиблювати її. Вплив цієї дилеми, або т. зв. «пастки Фукідід», виходить далеко за межі двосторонніх відносин і матиме глобальні наслідки [2]. Основна небезпека полягає в тому, що захоплені дилемою безпеки держави не можуть почувати себе захищеними. Подібно до давньогрецьких Афіні і Спарти сучасні США та Китай сприймають один одного як загрозу. І це може призвести до глибокої кризи чи навіть відкритого протистояння. В умовах зменшення силового розриву між Китаєм та США старі механізми стримування працюватимуть гірше: у США вже не буде вирішальної переваги, а Китай відчуватиме все більше спокус випробувати міцність американських безпекових гарантій. Але, крім цього, існує й інша небезпека. За умови невпинного скорочення розриву в сило-

вих потужностях перед США може постати питання, подібне до того, яке розв'язували спартанці в V ст. до н. е.: чи не краще спровокувати конфлікт зараз, поки перевага на їхньому боці, ніж стати заручником рішень іншої сторони у майбутньому, коли такої переваги вже не буде? Спарта обрала війну, хоча афіняни поводитися мирнолюбно. Превентивна війна виявилася найкращим рішенням в умовах стратегічної невизначеності. Зусилля, спрямовані виключно на зміцнення власної безпеки, в кінцевому рахунку призвели до створення загроз іншим, підризу стабільності та, зрештою, підризу власної безпеки. В цьому небезпека «пастки Фукідіда», і в цьому значні ризики, пов'язані з подальшим посиленням Китаю порівняно із США.

Знайти вихід із дилеми безпеки складно. Сьогодні, на відміну від Давньої Греції, існує широка мережа інститутів і режимів міжнародної співпраці, завдяки якій можна частково розвіяти «туман невизначеності». Але договори, конвенції та домовленості можуть виявитися слабшими, ніж стратегічні розрахунки сторін, за умов, коли ставки є доволі високими. Власне, щось подібне можна було спостерігати на прикладі рішень, прийнятих у Москві щодо України в 2014 р. У випадку США та Китаю масштаб наслідків буде значно більшим.

Ще одна особливість механізму дилеми безпеки полягає в тому, що довіра між суперниками руйнується. Міркування безпеки, негативні сценарії та найгірші очкування беруть гору під час прийняття рішень над усіма іншими аргументами. Це звужує можливості для будь-яких домовленостей і створює стимули для порушення цих домовленостей, що, у свою чергу, призводить до ерозії інститутів та норм міжнародної безпеки в цілому. Світ стає менш передбачуваним.

За умов подальшого посилення Китаю конфігурація структури міжнародної системи наблизиться до біполярності. Біполярні системи є доволі нестабільними та провокують масштабні конфлікти між полюсами. Це відбувається через сильну дію механізму дилеми безпеки, а також через те, що приблизна силова рівновага підштовхує схильних до ризику політиків до прийняття рішень, які призводять до загострення. Біполярність означає розподіл шансів на перемогу в глобальному конфлікті, близький до 50 на 50. Це, відповідно, робить математичну ймовірність війни позитивною за умов, якщо якась із сторін хоча б ненабагато переоцінює власні сили або недооцінює сили суперника [13]. Превентивні війни в біполярних системах – звичайне явище, хоча нерідко нагадують лотерею.

Удаючись до прикладу холодної війни, часто вважають, що біполярність генерує стабільність або (на тому ж прикладі) що ядерна зброя гарантує відсутність війни між великими ядерними державами. Обидві оцінки можна поставити під сумнів. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин не була біполярною в класичному вигляді: силовий потенціал СРСР значно поступався потенціалу США, а потенціал соціалістичного блоку був набагато меншим, ніж Заходу. Паритет, і то не завжди, був лише в ядерних озброєннях. Отже, стабільність системи не була наслідком біполярності. Ймовірно, справжня біполярність мала би зовсім інші наслідки для безпеки. Відповідно, відсутність прямого конфлікту між СРСР та США не обов'язково була наслідком ядерного стримування, а просто могла зумовлюватися структурними чинниками. Так чи інакше, але встановлення справжньої силової рівноваги між США та Китаєм значно підвищить ризик їх прямого протистояння, у т. ч. збройного. Наявність ядерної зброї при цьому може обмежити ескалацію, але не зможе її повністю унеможливити.

Перетворення структури міжнародної системи на біполярну, окрім загострення відносин між двома великими державами, активізує та актуалізує також боротьбу за союзників. Така боротьба є властивою рисою біполярності: держави-суперники готові дорого платити за лояльність інших та надають перевагу залученню союзників перед збереженням нейтралітету третіх держав. Власне, цю боротьбу вже можна побачити: для адміністрації Байдена одними з провідних пріоритетів стало відновлення довіри у відносинах із європейськими державами та пошук *modus operandi* з Росією. Китай, у свою чергу, багато інвестує у сприятливу політику тих, із ким поглиблює економічну співпрацю. Ці процеси можуть поглиблюватися та ставати інтенсивнішими. Для міжнародної безпеки це означатиме поляризацію й загострення регіональних конфліктів, а також виникнення нових війн за непрямого втручання двох глобальних антагоністів.

При цьому навіть становлення біполярної структури на глобальному рівні залишає високі шанси на мир. Справа навіть не в ядерних потенціалах США та Китаю, хоча вони здатні суттєво знизити поріг ймовірної ескалації, особливо за умови зменшення розриву або залучення російського ядерного потенціалу до рівняння стратегічної стабільності. США та Китай залишаються взаємно залежними, а отже, ціна розриву таких зв'язків та застосування військової сили є надзвичайно високою. Крім того, порядок денний сучасної світової

політики дає широкі можливості для обмеженої співпраці, зокрема й щодо глобальних викликів.

Ступінь консолідації сили вірогідно залишиться невисоким. Частка США у світовій економіці, навіть у період, наблизений до гегемонії, після завершення холодної війни, не перевищувала 25 % – значне зменшення порівняно з показниками одразу після Другої світової війни. Навряд чи обом наддержавам, навіть разом, вдасться контролювати більшу частку силових ресурсів у міжнародній системі. Велика кількість і різноманіття недержавних акторів також не сприятимуть консолідації: біполярність ХХІ ст. суттєво відрізняється від своїх історичних аналогів.

Теорія перетікання силових можливостей пропонує цікавий погляд на можливі наслідки для міжнародної безпеки посилення претендента на гегемонію. У її рамках держави розподіляються на ті, що підтримують існуючий статус кво, й ті, які прагнуть його змінити. Перша група, котру очолює поточний гегемон, зазвичай включає в себе більшість великих держав, для яких існуючий порядок приносить ту чи ту користь і які, таким чином, є союзниками гегемона. Стабільність у такій системі існує доти, поки сумарний силовий потенціал першої групи значно більший за потенціал другої.

Але співвідношення сил між державами постійно змінюється, тож упевненості бракує. Держави можуть посилюватися або повільно, через зростання кількості населення, або швидко, стрибкоподібно – через промислові революції, індустріалізацію, технологічні прориви тощо. Ті держави, яким вдаються прориви, стають претендентами на гегемонію та висувають власне бачення того, який вигляд повинна мати світова політика. Момент, коли претендент на гегемонію усвідомлює власну силу й кидає виклик усталеному порядку речей, є найбільш небезпечним. Гегемон часто схильється до превентивних дій, поки шанси ще на його боці, тому може свідомо загострювати ситуацію. Претендент на гегемонію може переоцінювати власні сили й недооцінювати сумарних можливостей коаліції, що підтримує статус кво, і на цій підставі може

припускатися стратегічних помилок. США й Китай є найкращими прикладами, що ілюструють ці теоретичні погляди з часів, можливо, формування Ялтинсько-Потсдамського світоустрою. Якщо США поведуться чи поводитимуться як гегемон, а Китай – як претендент на гегемонію, то систему міжнародної безпеки чекають складні часи.

Теорія гегемоністської стабільності пропонує ще один погляд на динаміку ситуації з огляду на вплив посилення Китаю. З цієї точки зору, гегемонія стабілізує міжнародну систему. Гегемон створює спільне корисне – безпеку та використовує власні ресурси для її підтримки. Проблема полягає в тому, що гегемони з часом занепадають, а отже, звичні інституції безпеки руйнуються. Але в такому разі небезпека полягає не в зростанні сили Китаю, а в кризі американського лідерства, що спостерігається доволі давно. І якщо остання якось пов'язана із посиленням Китаю, то лише непрямо.

Висновки

Архітектура міжнародної безпеки змінюється під впливом трансформацій структури міжнародної системи. Зміна співвідношення сил між полюсами – це завжди безпековий виклик, бо змінюється середовище, в якому всі держави оцінюють ризики та приймають рішення.

Посилення Китаю є одним із ключових факторів оцінки такого роду змін. Воно проявляє себе у всіх вимірах сили: атрибутивному, структурному та нормативному. Важливо якомога точніше оцінити темпи такого посилення та його межі.

Структурні зміни на глобальному рівні – безпековий виклик і для України. Поляризація світу й загострення геополітичних та ідеологічних суперечностей під впливом дилеми безпеки спричинять додаткові обмеження в галузі зовнішньої політики України, створять додаткові ризики. При цьому традиційні механізми та інститути міжнародної безпеки, важливі для захисту інтересів середніх і малих держав, значною мірою знеціняться.

Список використаних джерел

1. Acharya A. *The End of American World Order*. New York : Polity, 2014.
2. Allison G. *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?* Boston : Houghton Mifflin Harcourt, 2017.
3. Layne C. The U.S. – Chinese Power Shift and the End of Pax Americana. *International Affairs*. 2018. Vol. 94. No. 1. Pp. 89–111.

4. Luttwak E. *The Rise of China vs. the Logic of Strategy*. Cambridge : Belknap Press, 2012.
5. Mahbubani K. *Has China Won: the Chinese Challenge to American Primacy*. New York : Public Affairs, 2020.
6. Mahbubani K. *The New Asian Hemisphere: the Irresistible Shift of Global Power to the East*. New York : Public Affairs, 2009.
7. Subraminian A. *Eclipse: Living in the Shadow of China's Economic Dominance*. Washington, D.C. : Petersen Institute for International Economics, 2011.
8. GDP, PPP / The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD> (дата звернення: 01.08.2021).
9. World Military Spending Rises to Almost \$2 trillion in 2020. SIPRI. 2021. 26 квіт. URL: <https://sipri.org/media/press-release/2021/world-military-spending-rises-almost-2-trillion-2020> (дата звернення: 08.08.2021).
10. Full text of President Xi's Speech at Opening of Belt and Road Forum. *Xinhua.net*. 2017. 14 трав. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2017-05/14/c_136282982.htm (дата звернення: 08.08.2021).
11. Global Soft Power Index 2020 / Brand Finance. URL: <https://brandirectory.com/globalsoftpower/> (дата звернення: 08.08.2021).
12. The Soft Power 30. URL: <https://softpower30.com> (дата звернення: 08.08.2021).
13. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин. Чернівці : Книги – XXI, 2019. 272 с.

References

1. Acharya, A. (2014). *The End of American World Order*. New York: Polity [in English].
2. Allison, G. (2017). *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?* Boston: Houghton Mifflin Harcourt [in English].
3. Layne, C. (2018). The U.S. – Chinese Power Shift and the End of Pax Americana. *International Affairs*, 94(1), 89–111 [in English].
4. Luttwak, E. (2012). *The Rise of China vs. the Logic of Strategy*. Cambridge: Belknap Press [in English].
5. Mahbubani, K. (2020). *Has China Won: the Chinese Challenge to American Primacy*. New York: Public Affairs [in English].
6. Mahbubani, K. (2009). *The New Asian Hemisphere: the Irresistible Shift of Global Power to the East*. New York: Public Affairs [in English].
7. Subraminian, A. (2011). *Eclipse: Living in the Shadow of China's Economic Dominance*. Washington, D.C.: Petersen Institute for International Economics [in English].
8. The World Bank. *GDP, PPP*. (n.d.). The World Bank. Retrieved August 1, 2021 from <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD> [in English].
9. Stockholm International Peace Research Institute. *World Military Spending Rises to Almost \$2 trillion in 2020*. SIPRI. (2021, April 26). Retrieved August 8, 2021 from <https://sipri.org/media/press-release/2021/world-military-spending-rises-almost-2-trillion-2020> [in English].
10. *Full text of President Xi's Speech at opening of Belt and Road forum*. (2017, May 14). *Xinhua.net*. Retrieved August 8, 2021 from http://www.xinhuanet.com/english/2017-05/14/c_136282982.htm [in English].
11. Brand Finance. *Global Soft Power Index 2020*. (n.d.). Brand Finance. Retrieved August 8, 2021 from <https://brandirectory.com/globalsoftpower/> [in English].
12. *The Soft Power 30*. (n.d.). softpower30.com. Retrieved August 8, 2021 from <https://softpower30.com> [in English].
13. Kapitonenko, M. (2019). *Theory of International Relations*. Chernivtsi: Knyhy – XXI, 272 p. [in Ukrainian].